

Orta Doğu'da COVID-19 aşılamasıyla ilgili pratik hususlar

Sorumluluk Reddi

- *Onaylanmamış ürünler veya onaylanmış ürünlerin onaylanmayan kullanımları öğretim üyeleri tarafından tartışılabilir; bu durumlar, bir veya daha fazla yargı alanındaki onay durumunu yansıtabilir*
- *USF Health ve touchIME, sunum yapan öğretim üyelerine, etiketsiz veya onaylanmamış kullanıma yapılan bu tür atıfları mutlaka açıklamaları konusunda tavsiyede bulunmuştur*
- *USF Health ve touchIME tarafından herhangi bir onaylanmamış ürün veya onaylanmamış kullanımla ilgili herhangi bir onay verilmemiş veya USF Health ve touchIME faaliyetlerinde bu ürünlerden veya kullanımlardan bahsedilerek böyle bir onay ima edilmemiştir*
- *USF Health ve touchIME, hata veya eksikliklerden dolayı hiçbir sorumluluk kabul etmez*

Aşağıdaki kişiler arasında bir sohbet:

Dr. Nada Melhem

Bulaşıcı Hastalıklar ve
Mikrobiyoloji Doçenti
Beyrut Amerikan Üniversitesi,
Lübnan

Dr. Farhan Fazal

Enfeksiyon Hastalıkları Danışmanı,
Sheikh Khalifa Medical City Hastanesi,
Abu Dabi, BAE

Gündem

COVID-19 aşısının yararları ve riskleri nelerdir?

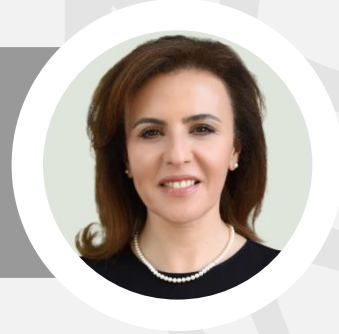
İnsanları aşı olmaktan alıkoyan nedir?

Sağlık çalışanları COVID-19 aşısı alımını iyileştirmeye nasıl yardımcı olabilir?

COVID-19 aşılarının yararları ve riskleri nelerdir?

Dr. Nada Melhem

Bulaşıcı Hastalıklar ve
Mikrobiyoloji Doçenti
Beyrut Amerikan Üniversitesi,
Lübnan

Orta Doğu'da COVID-19 aşıları araştırılmıştır

Orta Doğu'daki etkinlik kanıtlanmıştır

Ülke: aşı	Araştırma türü	Sonuçlar
Suudi Arabistan: ¹ ChAdOx1	Kesitsel (N=385)	16 hafta sonra düşük enfeksiyon oranları (%3)
Suudi Arabistan: ² BNT162b2, ChAdOx1-S, mRNA-1273 + hatırlatma aşıları	Prospektif, boylamasına (N=3.000)	Ciddi hastalık ve hastaneye yatışta azalma
Katar: ³ BNT162b2, mRNA-1273	Retrospektif kohort (N=384.246)	Ölüm ve hastaneye yatışta azalma
BAE: ⁴ BBIBP-CorV	Retrospektif kohort (N=176.640)	Ölüm ve hastaneye yatışta azalma
BAE: ⁵ BBIBP-CorV	Retrospektif kohort (N=3.147.869)	Ölüm ve hastaneye yatışta azalma
BAE: ⁶ BBIBP-CorV, BNT162b2	Vaka kontrolü (N=4.618)	Hastaneye yatışta azalma

Orta Doğu'dan elde edilen veriler, aşılamadan sonra ciddi OO'ların yaygın olmadığını göstermektedir

OO'lar çoğunlukla ciddi değildir⁷⁻⁹

Kadınlarda^{7,8} ve gençlerde^{8,9} insidans daha yüksektir

En sık bildirilen OO'lar:⁷⁻¹¹

- Baş dönmesi, baş ağrısı, kusma
- Kas-iskelet ağrısı
- Enjeksiyon yerinde ağrı
- Yorgunluk
- Ateş

BAE, Birleşik Arap Emirlikleri; OO, olumsuz olay.

1. Alghamdi A, et al. *Ann Saudi Med.* 2022;42:223-8; 2. Kamal SM, et al. *Viruses.* 2023;15:326; 3. Abu-Raddad LJ, et al. *N Engl J Med.* 2022;386:799-800; 4. AlHosani FI, et al. *Vaccine.* 2022;40:2003-10; 5. Al Kaabi N, et al. *Nat Commun.* 2022;13:3215; 6. Albreiki M, et al. *Front Immunol.* 2023;14:1049393; 7. Almohaya AM, et al. *Vaccine.* 2022;40:477-82; 8. Zeitoun A, et al. *J Pharm Policy Pract.* 2023;16:24; 9. Abdullahi RY, et al. *NSC Nursing.* 2022;2:1-22; 10. Aldali HH, et al. *Vaccines (Basel).* 2023;11:266; 11. Büyüker SM, et al. *Vaccines (Basel).* 2023;11:316.

Etkinlik, aşı türleri arasında karşılaştırılabilir

Orta Doğu'da en yaygın olarak edinilen aşılardan¹

Elde edilen oran^{1*}

BA.5/Omicron'a karşı etkinlik²

Enfeksiyon

Şiddetli hastalık

BBIBP-CorV
(Sinopharm)

%23

%35

%53

AZD1222/ChAdOx1
(AstraZeneca)

%11

%36

%71

BNT162b2
(Pfizer BioNTech)

%10

%44

%72

CoronaVac
(Sinovac)

%8

%24

%37

Ad26.CoV2.S
(Johnson & Johnson)

%5

%33

%57

mRNA-1273
(Moderna)

%2

%48

%73

*Veriler, Orta Doğu/Kuzey Afrika bölgesini kapsar.

1. UNICEF. Şu adreste mevcuttur: www.unicef.org/supply/covid-19-market-dashboard (13 Mart 2023'te erişim sağlandı);

2. Healthdata. Şu adreste mevcuttur: www.healthdata.org/covid/covid-19-vaccine-efficacy-summary (13 Mart 2023'te erişim sağlandı).

COVID-19 aşılması, savunmasız popülasyonlar için hayati önem taşır

Çocuklar

- Çocukların sadece yaklaşık üçte biri COVID-19'a karşı aşılanmıştır¹
- Tereddüt çoğunlukla güvenlik endişelerinden kaynaklanır¹
- OO'lar klinik deneylerle karşılaştırılabilir^{2,3}
- Aşılama, bulaşmayı azaltmaya yardımcı olabilir⁴

Hamile kadınlar

- COVID-19 enfeksiyonu olumsuz sonuç riskini artırabilir (örneğin ölü doğum, sezaryen doğum, erken doğum)^{5,6}
- Aşılama olumsuz sonuç riskini artırmaz^{5,7}
- Annenin aşılanması yenidoğana korur⁸

Bağıışıklığı baskılanmış hastalar

- Enfeksiyonlar yaygın bir ölüm nedeni olduğundan özel dikkat gerektirirler⁹
- Aşı etkinliği genellikle daha düşüktür^{10,11}
- Daha fazla korumaya ihtiyaç duyabilirler¹⁰

Yaşlılar

- COVID-19 enfeksiyonu sonrası yüksek ölüm riski¹²
- Farklı (örneğin nörolojik) semptomlar sergileyebilirler¹³
- Azalan bağışıklık yanıtları¹⁴

OO, olumsuz olay.

1. Khatatbeh M, et al. *BMC Public Health*. 2022;22:1375; 2. Alwafi H, et al. *BMC Infect Dis*. 2022;22:911; 3. Tavakoli N, et al. *J Med Virol*. 2022;94:4890–900;
4. DSÖ. Şu adreste mevcuttur: www.who.int/news/item/11-08-2022-interim-statement-on-covid-19-vaccination-for-children (16 Mart 2023'te erişim sağlandı);
5. Kontovazainitis C-G, et al. *J Perinat Med*. 2023. doi: 10.1515/jpm-2022-0463; 6. Pathirathna ML, et al. *Healthcare (Basel)*. 2022;10:203; 7. DeSilva M, et al. *N Engl J Med*. 2022;387:187–9; 8. Halasa NB, et al. *N Engl J Med*. 2022;387:109–19; 9. Sonani B, et al. *Clin Rheumatol*. 2021;40:797–8;
10. Di Fusco M, et al. *Expert Rev Vaccines*. 2022;21:435–51; 11. Marra AR, et al. *J Infect*. 2022;84:297–310; 12. Afshar ZM, et al. *Rev Med Virol*. 2022;32:e2309;
13. Prendki V, et al. *Clin Microbiol Infect*. 2022;28:785–91; 14. Newman J, et al. *Nat Microbiol*. 2022;7:1180–8.

İnsanları aşı olmaktan alıkoyan nedir?

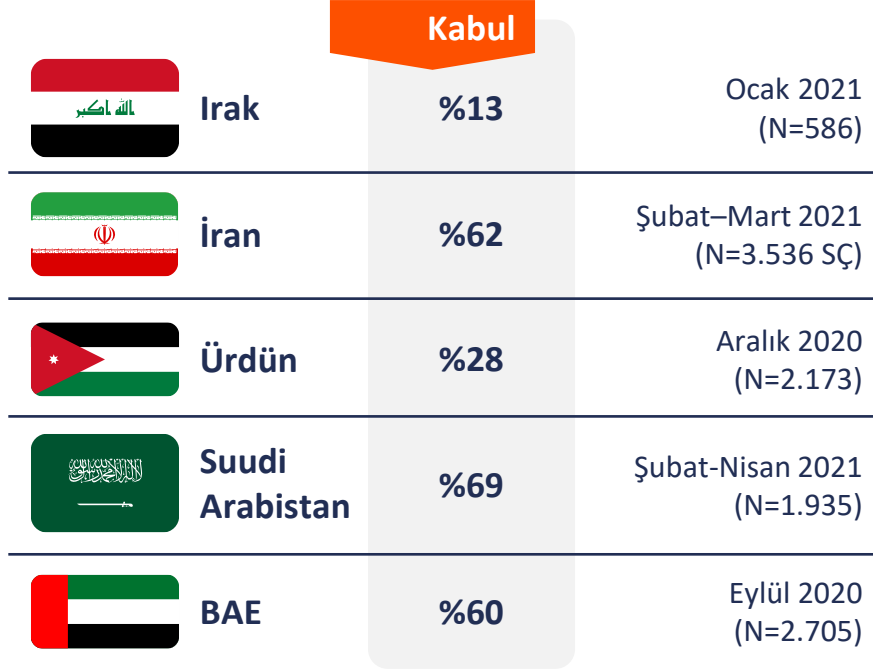
Dr. Nada Melhem

Bulaşıcı Hastalıklar ve
Mikrobiyoloji Doçenti
Beyrut Amerikan Üniversitesi,
Lübnan

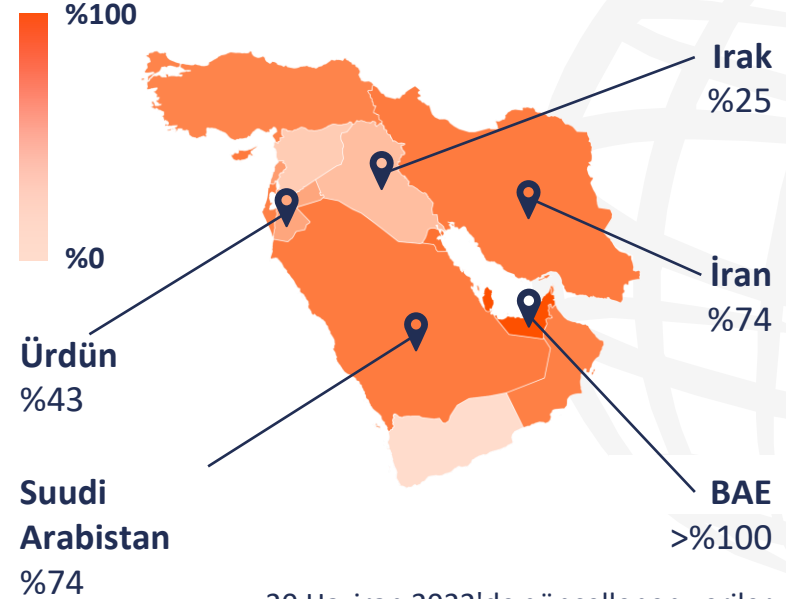

COVID-19 aşısı alımı ülkeler arasında değişiklik gösterir

Çeşitli anketler, Orta Doğu'da COVID-19 aşısı kabul oranlarını bildirdi¹

Orta Doğu'da aşı alımı artıyor ancak bölge genelinde büyük farklılık devam ediyor²

20 Haziran 2022'de güncellenen veriler

BAE, Birleşik Arap Emirlikleri; SÇ, sağlık çalışanı.

1. Sallam M, et al. *J Multidiscip Healthc.* 2022;15:21–45;

2. Our World in Data. Şu adreste mevcuttur: <https://ourworldindata.org/covid-vaccinations> (13 Mart 2023'te erişim sağlandı).

Engeller ve itici güçler, Orta Doğu'da aşı olmayı etkilemektedir

Aşı olma olasılığını artıran faktörler:

- Erkek cinsiyeti^{1,2}
- Sağlık hizmetleri kapsamındaki kişiler¹
- Yüksek eğitilmiş kişiler³⁻⁵
- Daha önce grip aşısı yaptırmış olmak³
- Daha önce COVID-19 enfeksiyonu kapmış olmamak³

Aşı tereddüdünün nedenleri:

- Güvenlik endişeleri^{5,6}
- Gerekli olmadığı inancı⁶
- Önceki COVID-19 aşısının yan etkileri⁶
- COVID-19 riskinin algılanmaması⁵

Sosyoekonomik eşitsizlik, Orta Doğu'da aşılanmanın önünde önemli bir engel olmaya devam etmektedir⁷⁻⁹

- Orta Doğu dünyanın en zengin ve en fakir ülkelerinden bazılarında ev sahipliği yapmaktadır⁷
- Ülkeler aşı tedariki için dış finansmana bel bağlamak zorunda olabilir⁸
- Düşük gelirli ülkeler pandemiden daha fazla etkilenmiştir ve daha düşük aşılanma oranlarına sahiptir⁹

Sağlık alışanları COVID-19 aşısı alımını iyileştirmeye nasıl yardımcı olabilir?

Dr. Nada Melhem

Bulaşıcı Hastalıklar ve
Mikrobiyoloji Doęenti
Beyrut Amerikan Üniversitesi,
Lübnan

Grip aşısından kaynaklanan zorluklar COVID-19 açısından dersler sağlıyor

Orta Doğu'da grip aşısı da yetersiz kaldı. Buna SÇ'ler de dahildir^{1,2}

Düşük aşı alımının nedenleri arasında şunlar sayılabilir:¹

- Uygun zaman bulunmaması
- Aşıdan haberdar olmama
- Aşı bulunamaması
- Etkinliğe ilişkin şüpheler

Grip aşısı hedefleri COVID-19 ile benzerdir:³

- Yüksek riskli grupları, örneğin hamile kadınları, altta yatan hastalığı olanları hedefleyin

COVID-19, grip aşısı için ek bir zorluk teşkil ediyor:⁴

- Sağlık hizmetleri üzerindeki artan yük
- Ortak enfeksiyonlar ciddi rahatsızlıklara yol açabilir

Yanlış bilgileri hedef alın

- Komplo teorilerini ve yanlış bilgileri ele alın^{5,6}
- Örneğin okuryazarlığı sınırlı olanlar için hedeflenmiş eğitim⁶
- Sosyal medya kampanyaları⁶

Tutarlı mesajlar verin

- Dini liderler teolojik yönleri açıklığa kavuşturmalıdır⁵
- Liderleri yanlış bilgilerle mücadele etmeye teşvik edin⁵
- SÇ'leri aşılamaı savunma konusunda güçlendirin⁷

Sunumun erişimi desteklemesini sağlayın

- Diğer aşıların⁹ yanı sıra diğer sağlık hizmetleri müdahalelerine⁸ entegrasyonu teşvik edin
- Ötekileştirilmiş ve savunmasız popülasyonları hedef alın⁸

SÇ, sağlık çalışanı.

1. Abu-Gharbieh E, et al. *Int J Med Sci.* 2010;7:319–25; 2. Alame M, et al. *Hum Vaccin Immunother.* 2021;17:4623–31; 3. Al Awaidi S, et al. *J Infect Public Health.* 2018;11:845–50; 4. Al Awaidy ST, et al. *Oman Med J.* 2020;35:e200; 5. Al Naam YA, et al. *Public Health Pract (Oxf).* 2022;3:100258; 6. Suliman DM, et al. *Vaccine.* 2021;39:6341–5; 7. Alalag ZA, et al. *Int J Pharm Pract.* 2022;30:5–16; 8. Dünya Sağlık Örgütü. COVID-19 aşısının entegre edilmesine ilişkin hususlar. Şu adreste mevcuttur: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/366171/9789240064454-eng.pdf> (16 Mart 2023'te erişim sağlandı); 9. Tzenios N, et al. *Vaccines (Basel).* 2022;11:16.